

УДК 63.005.658

к.е.н., доцент Якимчук І.М., Геллер Є.Б.,
Київський національний університет будівництва і архітектури

КРЕДИТ ЯК РЕСУРС БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Розглядається значення та види кредитних зобов'язань щодо формування бюджетної політики підприємства. Визначаються особливості та можливості для кредитора та підприємства. Доводиться ефективність залучення кредитів для ефективного розвитку підприємства в національній економіці.

Ключові слова: кредит, бюджетна політика, бюджетна стратегія, кредитна установа, підприємство, майно.

Постановка проблеми. Підприємство є економічно самостійним суб'єктом господарювання, основними напрямками якого є виготовлення продукції, надання послуг, виконання робіт та інше. Головне завдання підприємства полягає в задоволенні потреб ринку в його продукції або послугах та отримання прибутку. Діяльність підприємства в системі ринкової економіки неможлива без періодичного використання різноманітних форм залучення кредитів. Кредит є економічною категорією. Він виник у період суспільного поділу праці й товарного виробництва.

З економічного погляду *кредит* — це форма позичкового капіталу (в грошовій або товарній формах), що надається на умовах повернення і обумовлює виникнення кредитних відносин між тим, хто надає кредит, і тим, хто його отримує.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Виникнення і функціонування кредиту пов'язане з необхідністю забезпечення безперервного процесу відтворення, із тимчасовим вивільненням коштів у одних підприємствах і появою потреби в них у інших. При цьому виникнення кредитних відносин зумовлюється не самим фактом незбігу в часі відвантаження товару і його оплати, а узгодженням між суб'єктами кредитних відносин умови щодо відстрочки платежу шляхом укладання кредитної угоди. Але оборот товарів є не єдиною причиною появи кредитних взаємовідносин.

Цілі статті. Дослідити можливості залучення кредитних засобів як структурного елемента бюджетної політики підприємства.

Основна частина. Бюджетна політика — це економічна діяльність органів державної влади і державного управління з визначення системи

організаційних і методологічних заходів щодо мобілізації фінансових ресурсів їх розподілу і використання у відповідності з потребами соціально-економічного розвитку суспільства. Вона відображає спрямування форм і методів утворення оптимальних обсягів фінансових ресурсів бюджету та їх найефективнішого розміщення і найбільш економного використання. Зміст бюджетної політики відображає такі аспекти функціонування бюджетної системи:

- визначення науково обґрунтованої системи бюджетного регулювання соціально-економічного розвитку суспільства. Регулятивний процес здійснюється на основі виявлення фактичного рівня розвитку суспільства, аналізу стану економіки і соціальної сфери та стратегічних пріоритетів держави;
- виявлення основних джерел мобілізації і напрямків використання бюджетних ресурсів на довгострокову і короткострокову перспективи. Визначальними вважаються досягнення цілей і завдань, передбачених економічною політикою з урахуванням зовнішніх і внутрішніх факторів впливу та можливостей зростання бюджетних ресурсів;
- спрямування регулятивних заходів на вирішення завдань соціально-економічного розвитку суспільства.

Залежно від характеру завдань і тривалості періоду щодо їхньої реалізації бюджетна політика включає бюджетну стратегію і бюджетну тактику.

Бюджетна стратегія відображає довготривале спрямування бюджетної політики, розраховане на перспективу і передбачає вирішення глобальних завдань, визначених економічною стратегією держави. Вона включає основні тенденції дієвості бюджетного механізму, розробку концепції формування і використання бюджетних ресурсів, визначення основних принципів організації взаємовідносин між ланками бюджетної системи. Необхідність концентрації бюджетних ресурсів на вирішальних напрямках економічного і соціального розвитку суспільства зумовлює вибір пріоритетних довготривалих цілей і складання загальнодержавних цільових програм у бюджетній політиці.

Конкретизація бюджетної стратегії у коротких періодах відбувається за допомогою бюджетної тактики. Вона спрямована на вирішення цілей і завдань певного етапу розвитку держави шляхом застосування конкретних способів регулятивних заходів бюджетних взаємовідносин суб'єктів суспільства та здійснення перерозподілу фінансових ресурсів.

На відміну від бюджетної стратегії, яка характеризується відносною стабільністю, фінансова тактика відрізняється гнучкістю, що зумовлюється певними змінами соціально-економічного розвитку та застосуванням

регулятивних заходів з формування і використання бюджетних ресурсів на певному етапі розвитку суспільства.

Орієнтація функціонування бюджетного механізму на виконання стратегічних завдань визначається бюджетною політикою. Її реалізація здійснюється на правовій основі — бюджетному законодавстві. Останнє визначає компетенцію усіх суб'єктів економічної системи щодо їх повноважень і відповідальності у сфері бюджетної діяльності. На основі чинного законодавства органи виконавчої влади розробляють нормативні акти для практичної реалізації бюджетної політики.

Основною метою бюджетної політики є досягнення оптимальності у розподілі валового внутрішнього продукту між галузями економіки, регіонами держави та соціальними групами населення. *Економічно обґрунтована бюджетна політика служить базою для забезпечення фінансовими ресурсами зростання економіки, удосконалення її структури, створення належних умов для розвитку підприємницької діяльності суб'єктів господарювання.*

Банківський кредит, як головне джерело забезпечення грошовими ресурсами поточної господарської діяльності підприємств, на сьогоднішньому етапі відіграє одну з найважливіших ролей у стимулюванні відтворювальних процесів в економіці. Розглянемо банківський кредит, як структурне джерело бюджетної політики підприємства з позицій кредитора та кредитотримувача.

У процесі кредитування Банк здійснює контроль за своєчасним і повним виконанням Підприємством умов кредитного договору, його фінансовим станом, сплатою процентів та погашенням кредиту.

Кредитний підрозділ, юридична служба та служба безпеки Банку підтримують ділові контакти з Підприємством, здійснюють перевірки цільового використання кредиту та стану і наявності майна, що надано в забезпечення кредиту.

У випадку виявлення фактів використання кредиту не за цільовим призначенням, Банк має право достроково розірвати кредитний договір і звернути стягнення на кошти і майно Підприємства у межах його зобов'язань по кредитному договору у відповідності до чинного законодавства України.

Погашення кредиту і нарахованих по ньому процентів здійснюється Підприємством самостійно зі свого поточного рахунку в порядку, який встановлюється сторонами під час укладання кредитного договору згідно з нормами чинного законодавства України та нормативно-правовими актами Національного банку України.

Підприємство має право виконати свої зобов'язання за кредитним договором достроково (погасити кредит, сплатити належні проценти за його використання, можливі штрафні санкції).

У випадку виникнення тимчасових фінансових труднощів у Підприємства, він має право звернутися до Банку з відповідним обґрунтованим клопотанням щодо перенесення строків виконання зобов'язань за кредитним договором. У разі прийняття Банком рішення про продовження строку дії кредитного договору, Банк має право збільшити плату за наданий кредит. Внесення змін до умов кредитного договору оформлюється додатковою угодою, яка є його невід'ємною частиною.

У разі продовження строку дії кредитного договору одночасно вносяться зміни до договорів забезпечення кредитів.

Сплата Підприємством нарахованих процентів здійснюється в строки та передбаченому кредитним договором порядку з поточного рахунку Підприємства і зараховуються на відповідний балансовий рахунок у Банку.

За несвоєчасну сплату процентів по кредиту Банк нараховує пеню в розмірі, передбаченому кредитним договором.

При проведенні політики стосовно забезпечення наданих кредитів, працівники Банку формують надійно і стабільно функціонуючу систему забезпечення кредитних операцій та збалансовані підходи до оцінки майна з урахуванням інтересів Банку та клієнтів, визначають пріоритетні види та предмети застави з урахуванням кон'юнктури ринку та критеріїв якісної оцінки застав, що забезпечують їх максимальну ліквідність.

Предметом застави можуть бути: грошові кошти, рухоме майно, товари, майнові права, цінні папери, які належать Підприємству або третій особі.

При цьому розмір забезпечення визначається Банком самостійно в залежності від фінансового стану Підприємства.

Після укладення договору застави рухомого майна, надане в заставу рухоме майно підлягає обов'язковій реєстрації в «Державному реєстрі обтяжень рухомого майна». Реєстрація здійснюється на підставі поданої Банком «Заяви про реєстрацію обтяження рухомого майна».

У разі виконання Підприємством своїх зобов'язань за кредитним договором та припинення обтяження, змін в предметі застави/іпотеки, або заміни предмету застави/іпотеки та інших випадках, до Державних реєстрів обов'язково вносяться зміни.

Внесення змін до Державних реєстрів, включаючи припинення обтяження та вилучення заставленого рухомого та нерухомого майна, здійснюється юридичним підрозділом Банку

Протягом дії кредитного договору здійснюються перевірки наявності та стану збереження майна, наданого в забезпечення кредитів, про що складається відповідний акт. Перевірки проводяться систематично, з періодичністю в залежності від виду забезпечення.

Вартість майна визначається сертифікованими експертами з оцінки майна або спеціалістами Банку самостійно.

За результатами оцінки запропонованого в заставу та /або іпотеку майна визначається ринкова вартість об'єкта оцінки, заставна вартість та ліквідаційна вартість (вартість примусової реалізації).

Заставна вартість – це можлива вартість застави, що визначена на передбачувану дату закінчення терміну дії кредитного договору з метою укладення договору застави.

У погодженні між Банком та Підприємством строки, з дотриманням вимог чинного законодавства України, Підприємство зобов'язаний застрахувати на користь Банку предмет застави (іпотеки) на термін дії кредитного договору.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Відповідно до діючого законодавства, у випадку невиконання або неналежного виконання Підприємством обов'язків за кредитним договором, Банк має право переважно перед іншими кредиторами задовольнити свої вимоги за рахунок заставного майна. Звернення стягнення на заставне майно здійснюється на підставі виконавчого напису нотаріуса, за рішенням суду. За рахунок заставного майна Банк має право задовольнити свої вимоги в повному обсязі: сума основного боргу, проценти, можливі штрафні санкції, відшкодування витрат, пов'язаних із зверненням стягнення на предмет застави та збитків, спричинених простроченням виконання боргових зобов'язань.

Таким чином, при залученні кредитних ресурсів для підприємства постає питання ефективності кругообігу ресурсів.

Література

1. *Бондар О.А.* Можливості використання інструментів прикладної геометрії при вирішенні економічних задач // Прикладна геометрія та інженерна графіка, - Вип.86,- КНУБА,- Київ, 2012, - с.99-107.

2. *Бондар О.А.* Системні інтерпретаційні рівні управління складними системами // Містобудування та територіальне планування, - Вип. 44, - К.:ВІПОЛ, 2012, - с.60-66

3. *Моисеев Н. Н.* Математические модели системного анализа. — М.: Наука, 1981.

4. *Положення (стандартів) бухгалтерського обліку, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 31.03.99 N 87, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 21.06.99 за N 391/3684 (зі змінами)*

5. *Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 "Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва", затвердженого наказом Міністерства*

фінансів України від 25.02.2000 N 39, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 15.03.2000 за N 161/4382 (зі змінами)

6. *Класифікатор* видів економічної діяльності ДК 009:2005 або ДК 009:2010.

Аннотація

В статье рассматривается значение и виды кредитных обязательств относительно формирования бюджетной политики предприятия. Определяются особенности и возможности для кредитора и предприятия. Доказывается эффективность привлечения кредитов для эффективного развития предприятия в национальной экономике.

Ключевые слова: кредит, бюджетная политика, бюджетная стратегия, кредитное учреждение, предприятие, имущество.

Annotation

In the article a value and types of credit obligations are examined in relation to forming of fiscal policy of enterprise. Features and possibilities determine for a creditor and enterprise. There is efficiency of bringing in of credits for effective development of enterprise in a national economy.

Keywords: credit, fiscal policy, budgetary strategy, credit establishment, enterprise, property.